

ב-1 והוינן בה: מאי "לאחר שנזכר" רבי?

אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אליעזר, אלא כרבנן שמטמאה למפרע — בשעת הדחק היכי עביד כותיה? והרי אין "שעת הדחק" מבטלת את הדין?!

אלא, דלא איתמר בפירוש כמאן הלכתא, לא כמר [רבי אליעזר] ולא כמר [החולק עליו], ולפיכך הורה רבי בתחילה כדברי רבי אליעזר. וכיון שנזכר רבי דלאו יחיד פליג עליה דרבי אליעזר אלא רבים פליגי עליה, התחיל להתחרט על פסקו, דעל אף שלא נפסק בפירוש דאין הלכה כרבי אליעזר היה רבי צריך להכריע את ההלכה כפי החולקים עליו משום שהם רבים והוא יחיד.

אלא, שבכל זאת נשאר רבי בפסקו, ואמר — כדאי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק, ואפילו במקום רבים, כיון שלא נפסקה הלכה כמותם בפירוש.

והשתא דייקינן: אי אמרת בשלמא גזרו מעת לעת בתרומה, היינו דהואי תרומה בימי רבי.

אלא, אי אמרת דכל הגזירה היתה רק לקודש — וכי קודש בימי רבי מי הואי? והרי רבי היה בסוף ימי התנאים, שנים רבות אחרי החורבן?!

ומשנינן: כדעולא. דאמר עולא: חבריא מדבן בגלילא [החברים שבגליל היו נוהגים טהרה בינם ובשמנם בכל חומר טהרת הקדשים, שציפו וייחלו לבנין בית המקדש בימיהם, ויוכלו להביא מיינם לנסכים ומשמנם למנחות], ונמצא שהיו קודש.

הכא נמי בימי רבי היו נוהגים בחומר טהרה של קודש אפילו בחולין, ונהגו בהם טומאת מעת לעת כאלו היה קדש, ועליהן פסק רבי שאשה שלא ראתה ג' עונות דיה שעתה, ומשום שעת הדחק, שלא רצה להפסידם מאכילת חוליהן שנעשו על טהרת הקודש בשנת בצורת.

תא שמע: מעשה בשפחתו של רבן גמליאל שהיתה אופה ככרות של תרומה, ובין כל אחת ואחת מדיחה ידה כמים, ובדקת עצמה אם לא נטמאת בראית דם נדה. באחרונה, [בככר האחרונה] בדקה, ומצאה עצמה טמאה. ובאת ושאלה את רבן גמליאל מה דינם של יתר הככרות. ואמר לה: כולן טמאות!

אמרה לו: רבי, וחלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת?!

אמר לה: אם כן, שבדקת ביניהן, הרי רק האחרונה היא טמאה, וכולן טהורות.

קתני מיהת "ככרות של תרומה", ומוכח, שאילולא בדקה ביניהן היו כל ככרות התרומה טמאות למפרע. ומוכח שהגזירה היתה לא רק לקודש אלא גם לתרומה?!

ודחינן: מאי "תרומה" — תרומת לחמי תודה. שהמביא קרבן תודה מביא עמו ארבעים לחמים מארבעה סוגים, ומכל סוג הוא מפריש לחם אחד כתרומה ונותנו לכהן, וביחד הם ארבעה לחמים, שהם קודש, ולא תרומה.

ותמהינן: תרומה לחמי תודה בשעת אפיה — מאי בעיא?! והרי בתחילה אופים ארבעים לחמים, ורק לאחר אפייתם תורמים

מהם ארבע חלות, וכיצד אפשר לומר ששפחתו של רבן גמליאל לשה ככרות תרומה של לחמי תודה.

ומשנין: כגון **דאפרשינהו בלישייהו!** שאפשר להפריש את תרומת הלחמים לפני האפיה, בשעת הלישה.

והראיה שאפשר להפריש בשעת הלישה, עוד לפני האפיה —

וכי הא דאמר רב טובי בר רב קטינא: לחמי תודה שאפאן ד' חלות במקום ארבעים חלות — יצא ידי חובתו!

והוינן בה: **והא בעינן ארבעים?** והיתה התשובה על כך, דהא דבעינן ארבעים אינו אלא **למצוה**, ולא לעיכובא.

ותמהינן: **והא בעינן אפרושי תרומה מינייהו!** שצריכים להפריש ד' חלות בתור תרומה. וכאן, הרי אין לו אלא ארבע חלות גדולות בלבד, וכיצד יפריש מהן?

וכי תימא דמפריש פרוסה בתור תרומה מכל חד וחד מארבעת החלות הגדולות?

והרי אי אפשר להפריש פרוסה כתרומה, כי **"אחד" אמר רחמנא**, ללמדנו: **שלא יטול פרוסה** כתרומה אלא רק חלה שלימה בלבד!?

ואמרינן, ליישב כיצד אפשר להפריש ד' חלות תרומה מד' חלות — **דאפרישנהו בלישייהו**, שמארבעת העיסות הגדולות הפרישו ד' עיסות קטנות כתרומה, ואפו את ד' העיסות הגדולות לבדן ואת ד' העיסות הקטנות לבדן, ונמצא שד' לחמי התרומה אינן פרוסות אלא חלות שלמות! ומסיימת

הגמרא דמוכח שאפשר להפריש תרומה לחמי תודה אפילו מהעיסה —

ואם כן, **הבא נמי**, בשפחתו של רבן גמליאל מדובר שאפתה ככרות של תרומת לחמי תודה **דאפרשינהו בלישייהו!** ולכן אין ראיה מכאן שגזרו טומאת מעת לעת בתרומה גרידא.

תא שמע: שוב היה מעשה בשפחה של רבן גמליאל שהיתה גפה [מגיפה] **חביות של יין. ובין כל אחת ואחת היתה מדיחה ידיה במים כדי להוריד את הטיט, ובדקת עצמה אם לא נטמאה בטומאת נידה. ובאחרונה, בדקה עצמה ומצאה טמאה, ובאת ושאלה לרבן גמליאל, ואמר לה: כולן טמאות!**

אמרה לו: והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת?

אמר לה: אם כן — היא, האחרונה, טמאה, וכולן שלפניה טהורות!

ודייקין: **אי אמרת בשלמא חדא מעשה דשפחתו של רבן גמליאל בענין היה דקדוש, וחדא, המעשה האחר, דתרומה היא, היינו דהדרא השפחה ושיילא בשני המקרים מהו הדין?**

אלא, אי אמרת כרב הונא, דאין טומאת מעת לעת נוהגת בתרומה, ולפי זה **אידי ואידי, שני המעשים, אירעו בטוהרות דקדוש — למה לה לשפחתו של רבן גמליאל למחר ולשייליה?**

ומתריצין: **מעשה שהיה, בשתי שפחות נפרדות היה, שלא ידעה השפחה השניה מתשובתו של רבן גמליאל לחברתה.**

לישנא אחרינא אמרי לה —

אמר רב הונא: מעת לעת שבנדה — מטמאה בין לקדש ובין לתרומה:

ממאי? מדלא קתני לה בענין חומר בקודש מבתרומה, גבי מעלות הקודש על תרומה.

אמר ליה רב נחמן: והא תני תנא: טומאת מעת לעת היא רק לקודש אבל לא לתרומה?

ואמרינן: קבלה מיניה, [מרב נחמן], רב שמואל בר רב יצחק להאי תיובתא מדברי התנא, אך תירץ את הברייתא בצורה שלא תפרוך את דברי רב הונא.

דהתנא לא התייחס בדבריו לחלק בין קודש ממש לתרומה ממש, היות ועל שניהם גזרו חכמים טומאת מעת לעת. אלא, כוונת התנא לחלק ולומר — שרק בחולין שנעשו על "טהרת קודש" גזרו טומאת מעת לעת, ולא בחולין שנעשו על "טהרת תרומה", שהרי כל גזירת מעת לעת אינה אלא סייג, ולכן לא החמירו בה בחולין שנעשו על טהרת תרומה, אבל בתרומה ממש נהגו טומאת מעת לעת כמו בקודש⁽⁹⁵⁾.

תנן התם במסכת חלה: הלש עיסה, ואירע

שנולד לה ספק טומאה.

הרי, אם נולד ספק הטומאה בעיסה עד שלא גלגלה [גלגול" משמעותו לישת הקמח במים עד שמתקבלת עיסה], ועדיין לא התחייבה העיסה בהפרשת חלה, אין צריך לשומרה מכאן ואילך בטהרה, אלא היא תעשה אפילו בטומאה.

שהרי כיון שהעיסה היא ספק טמאה עם תחילת גלגולה שוב לא תאכל חלתה, ולכן אין צורך להמנע מלטמאות את העיסה בידיים בשעה שעדיין היא לא התחייבה בהפרשת חלה.

אבל אם נולד בה ספק הטומאה משגלגלה והתחייבה בהפרשת חלה — תעשה העיסה מכאן ואילך בטהרה, על אף שהחלה שתופרש ממנה לא תאכל מחמת ספק הטומאה, וכדמפרש ואזיל.

ומבארינן: אם עד שלא גלגלה נולד ספק בעיסה — תעשה בטומאה, כי חולין נינהו, ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, על אף שעתיד להפריש ממנה חלה.

אבל משגלגלה והתחייבה בחלה — תעשה בטהרה. לפי שחולין הטבולין לחלה —

נדה באותו יום, ומטמאה למפרע מעת לעת, והגידו כן לאברהם. ולכן לא אכלו, לפי שנטמאה העיסה, והוי חולין שנעשו על טהרת הקודש.

ומבואר בתירוץ חידוש גדול, שאפילו שידעו ודאי שלא פירסה עכשיו נדה, מכל מקום זה נכלל בתקנת חז"ל לטמא מעת לעת, היות וחזרה לנערותה ושייך לחוש שראתה.

95. המהרש"א בחידושי אגדות מבאר דברי הגמרא בכבא מציעא [פז א] שאברהם אבינו לא הביא לחם לפני המלאכים לפי שהיה אוכל חולין בטהרה ושרה פירסה נדה באותו היום. ומקשים התוס' בר"ה [יא ב] דהא אכתי לא פירסה נדה, דאם כן, מה צחקה אחר כך כשנתבשרה שתלד, אחר שראתה שחזרה לראות, מתרץ המהרש"א, שיש לומר שבאמת פירסה נדה רק אחר כך, אלא שהמלאכים ידעו שתפרוס

כחלה דמו ביחס לשמירת טהרתן, ואסור לגרום טומאה לחלה! (96) (97)

א-1 תנא בברייתא על משנה זאת:

וחלתה, החלה שהופרשה מהעיסה הזאת

[שנולד בה ספק טומאה לאחר הגלגול], הרי על אף שהמשיך ועשאה לעיסה בטהרה, יש לנהוג בה כדין חלה "תלויה" – שלא אוכלין אותה, ולא שורפין אותה, מחמת שספק נטמאה העיסה לפני ההפרשה של החלה.

הכושר. כגון, נטמא הקמח קודם נתינת מים, האם הוא פטור מהפרשת חלה מקרא ד"תתן לו" ולא לאורו. והוציא מדברי התוס' כאן [ד"ה "נולד"] שהעמידו קודם גלגול היינו בהיותו קמח, ועל זה איתא שיעשנו בטומאה מוכח דחייבת. ראה שו"ת שאג"א החדשות [יב] שהאריך להוכיח שבחלה אין דרשא דתתן לו ולא לאורו רק בתרומה. אמנם בריטב"א כאן מפורש לא כך.

97. תוס' [ד"ה נולד] נוקטים שבנולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה, היינו שנולד ספק טומאה הנוהגת אף בחולין, אבל בנולד לה ספק טומאה שלא שייכא בחולין כגון נשען, ודאי שתעשה בטהרה וחלתה נאכלת כיון שעכשיו היא חולין וטהורה לגמרי.

ומקשים הער"ל נ והחזו"א [צו ו] דכמו שהוכיח רעק"א [ו א] בנדה שנגעה בחולין טמאתו במעת לעת לגבי טהרות, הוא הדין כאן, הגם שעכשיו הן חולין וטהורין. מכל מקום אם יגעו בתרומה יפסלו שלענין תרומה יש להחזיקם בטומאה אם כן כשיפריש חלתה תהיה טמאה. יתכן לומר שדוקא בגזירת מעת לעת שגדר המעלה בקדשים ביארו תוס' לעיל [ו א ד"ה אבל], דחיישינן טפי לטומאה כיון שרגילות קצת שנעקר הדם קודם הראייה ולפיכך גזרו אף בחולין שנעשו על טהרת הקודש, הוא דאמרינן שבכלל הגזירה אף לטמא משכבה ומושבה כנדה עצמה כלפי תרומה וקדשים, אבל ספק נשען

96. רש"י מבאר, שבנולד לה ספק טומאה אחר גלגול אף שבלאו הכי הכהן לא יוכל לאכלה מכל מקום תעשה בטהרה משום שאסור לטמאותה בידיים דכתיב "ואני נתתי לך את משמרת תרומתי", ודרשינן בכורות: שתי תרומות במשמע, טהורה ותלויה, ואמר קרא שומרנה. אבל בנולד הספק קודם גלגול אין לאסור משום משמרת כיון שעוד לא חל כלל חיוב חלה. ומשום איסור להפסיד הכהן ליכא, דבלאו הכי אין הכהן יכול לאוכלה. ומבואר, שיש עוד איסור להפסיד הכהן מלבד האיסור משמרת. וראה תוס' הרא"ש [ד"ה תנן] מקור לאיסור זה, דכתיב "ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן", עשה שינתנו לאהרן בכיהוננו. אלמא אסור לטמאות החולין כדי להפסיד התרומה לכהן. ומוסיף הגראי"ל שליט"א, שגדר האיסור, אם הבעלים נהנה מהפירות בעי שיתן גם לכהן, אבל כשהבעלים גם לא נהנה, דהא יכול לזרוק כל הטבל ליס. אין איסור במה שמפסיד גם לכהן.

הריטב"א נוקט שעד שלא גלגלה, תיעשה בטומאה, ויאפה אותה פחות פחות מכשיעור, ואין לחשוש מה שמפקיע מחיוב חלה, דסוף סוף חלה טמאה היא, ואין מתקיים בה מצות נתינה כראוי, דרחמנא אמר "תתן לו" ולא לאורו. ומבואר בדבריו חידוש, שאם אין מצות נתינה כראוי כשיפריש, מותר להפקיע העיסה מחיוב חלה.

החזו"א בליקוטים זרעים [ג ג] דן האם דין חלה הוא כתרומה לענין שאם לא היה לה שעת